

Universal Declaration of Human Rights - Éwé

© 1996 – 2009 The Office of the High Commissioner for Human Rights

This HTML version prepared by the UDHR in Unicode project, <http://www.unicode.org/udhr>.

AMEGBETOƷ FE ABLƆƊEVINYENYE ƆJU KPEƊODZINYA

KPƆKPLƆYIƊEME

Esi woƊe dzeƷi kƆtee be, amegbetƆwo katā fe gomekpƆkpƆ sƆsƆe, anye gƆmedƆkpe na amegbetƆfomea fe abldemenƆƆ, nutefewƆƆƆ kple Ɔtufafa le xexame ta la.

Esi eme va kƆ fāa be, ablddevinyenye si nye amegbetƆ Ɗesiade tƆ la Ɔu mabumabu akpƆ gbƆe wƆtso be hlƆnuwƆƆƆ Ɗe amegbetƆfomea Ɔu va bƆ ta la, amewo fe dzitsinya va tsi tre Ɗe nuwƆna vloee sia Ɔuti ale woƊe adzƆgbhe heƊoe kplikpaa be, le egbe xexe sia me la, ele be amegbetƆ nana agbe le abldƊe me, aƊe efe didi agblƆ faa vƆvƆ manƆmee, asubƆ nusi dzi wƆxƆ se, avo tso ƆƊdzidodoname si me eye hiākame maganye agbenƆƆ fe afƆklinu na ame hahoawo o Ɔuti la,

Esi woƊo kpe edzi be, ehiā be se nadzƆ AmegbetƆ fe Ablddevinyenye Ɔu KpeƊodzinya la Ɔu, be ametetedeto kple funyafunyawƆƆ ame magawƆe be ame aƊeke nanyi eƊokui ta vli gei la to aglādzedze me o Ɔuti la,

Esi wohiā vevie be woado dukƆ kple dukƆwo dome kadodo Ɗe ƆgƆ le xexemedukƆwo katā dome ta la,

Esi Xexeme DukƆ Fofuawo Ɗe adzƆgbhe le wofe ƊoƊo si te wode asie la me be, to AmegbetƆ fe ablddevinyenye Ɔu KpeƊodzinya me la, amegbetƆ Ɗesiade, eƊanye nyƆnu alo Ɔutsu o, fe gomekpƆkpƆ sƆ eye wokpƆ mƆ be to esia me la, hadomegbenƆƆ azo Ɗe ƆgƆ, abldƊe asu amesiamе si wu tsā eye agbenƆƆ nadze edzi nyuie na amesiamе wu tsā ta la,

Esi dukƆ siwo katā da asi Ɗe KpeƊodzinya dzi la Ɗe adzƆgbhe be yewoakpƆ egbƆ be amesiamе de bubu KpeƊodzinya la kple amewo fe abldemenƆƆ bliboe Ɔu kpakple Ɔkuléle Ɗe ƊoƊo la Ɔuti to ƊekawƆƆ me kple Xexeme DukƆ Fofuawo la,

Esi eme kƆ fāa be gomekpƆkpƆ kple AbldemenƆƆ gƆmesese tsitotsito nye nu vevito wu, hena takpƆkpƆ na adzƆgbedeƊe sia bliboe ta la,

XEXEME DUKƆ FOFUAWO FE TAKPEKPEGĀ LE GBEFĀ ƊEM:

AmegbetƆwo fe Ablddevinyenye Ɔu KpeƊodzinya sia be, enye ƊoƊo si dzi mieda asi Ɗo na amewo katā le xexame godoo. Miele mƆkpƆkpƆ me be amesiamе kple xexame habƆbƆ Ɗesiade le afisiafi azo Ɗe KpeƊodzinya sia nu. Woakakae Ɗe xexame katā to efiafia kple emedeƊe na amewo me. Esia awƆe be amewo nase KpeƊodzinya la gƆme eye woaxƆe, awƆ Ɗe edzi be, agbenƆƆ natsƆ afo nyuie le DukƆ siwo le Xexeme DukƆ Fofuawo fe HabƆbƆ me la me. WokpƆ mƆ be woakaka KpeƊodzinya la Ɗe XƆdeasinyigba siwo dzi Ɗum dukƆ aƊewo le la hā me hena dzidzedzekpƆkpƆ.

KPEƊODZINYA ƊOƊO 1

Wodzi amegbetƆwo katā ablddeviwoe eye wodzena bubu kple gomekpƆkpƆ sƆsƆe. Susu kple dzitsinya le wo dometo Ɗesiade si eyata wodze be woana anyi le ƊekawƆƆ blibo me.

KPEƊODZINYA ƊOƊO 2-LIA

Ele be amesiamе nakpƆ gome le ablddevinyenye fe ƊoƊo siwo katā le KpeƊodzinya la me me. Woawo ƊoƊo siawo dzi vovotodeameme manƆmetƆe Ɗe efe dzotsofe, Ɔutigbalē fe amadede, Ɔutsu alo nyƆnyuenyе, gbegbƆgblƆ, xƆsehamenƆƆ, dunyahehamenƆƆ, ame fe susu fe vovototo, Ɗevinyenye alo Ɗofe tƆxe aƊeke ta o.

Gawu la, vovotodeameme madze le ame aḑeke fe dunyahenyawo alo efe dukɔa fe kadodo kple dukɔ bubuwo me o. Nenema ke ame la fe dukɔ si me wòtso la ḑanye dukɔ nɔ-eḑokui si o, eḑanye xɔḑeasi dukɔ alo dukɔ manɔḑokuisi o, vovotodeameme nuwɔna aḑeke mayi edzi ku ḑe enu o.

KPEḐODZINYA ḐOḐO 3-LIA

Ele be amesiame nanɔ agbe leablɔḑe kple dedienɔnɔ me.

KPEḐODZINYA ḐOḐO 4-LIA

Womatsɔ ame aḑeke awɔ kluvie alo aḑoe awɔbae o, woatsi kluvinyenye kple kluvisisatsa nu gbidii le mɔ vovovoawo nu.

KPEḐODZINYA ḐOḐO 5-LIA

Womawɔ funyafunya ame, asẽ tame le enu, awɔ hlɔnu aḑeke ḑe enu, ahe to nɛ ahaḑi gbẽe o.

KPEḐODZINYA ḐOḐO 6-LIA

Woade bubu amesiame nu le afisiafi abe amegbetɔ ene le se la nu.

KPEḐODZINYA ḐOḐO 7-LIA

Amewo katã sɔ le se la dziwɔwɔ me eye wo katã akpɔ gome le se la fe wo tavipli me vovototomanɔmee.

KPEḐODZINYA ḐOḐO 8-LIA

Gomekpɔkpɔ le amesiame si le dukɔa fe vɔnudrɔ̃fewo hena ḑɔḑɔḑowɔwɔ siwo ku ḑe efe ablɔḑevinyenye fe kuxiwo nu abe alesi wole dukplɔse la me ene.

KPEḐODZINYA ḐOḐO 9-LIA

Womalé ame aḑeke akpasesẽtɔe, azi edzi ḑe gaxɔme, alo anyae le dukɔa me ḑe adzemadze dzi o.

KPEḐODZINYA ḐOḐO 10-LIA

Gomekpɔkpɔ sɔsɔe le amesiame si nu wotsɔ nya ḑo hekplɔe yi dukɔa fe vɔnudrɔ̃fe, afisi vɔnudrɔ̃la adodoe siwo matso afia nkunɔ o la, nade to efe nyawo me ku ḑe efe gomekpɔkpɔ, efe dɔdeasiwo kple hlɔnya ḑesiaḑe fomevi si woatsɔ ḑe enu la me nɛ.

KPEḐODZINYA ḐOḐO 11-LIA

1. Womabu ame aḑeke agɔdzela le wɔna aḑe si to nuḑeḑi me nɛ la ta le efe dukɔ me alo dukɔ bubuwo fe se nu nenye be se ma menɔ anyi le amea fe vodadawɔxi o.

2. Womabu ame aḑeke agɔdzela ḑe nuwɔna aḑe si mele dukɔa alo gbetadukɔ aḑeke fe seawo me le xeyixi si me nya la dzo o. Nenema ke womana tohehe aḑeke si kɔ wu esi sɔ kple amea fe vodada le xemaxi me o.

KPEḐODZINYA ḐOḐO 12-LIA

Ame aḑeke mekpɔ mɔ atɔ sesẽ ade nu ame bubu fe adzamegbenɔnya, efe fomenya, alo afemegbenɔnya me o. Ame aḑeke mekpɔ mɔ ato mɔ aḑeke dzi anya nu tso ame aḑe kple ame bubuwo dome kadodonyawo nɔti o. Nenema ke ame aḑeke mekpɔ mɔ afo ḑi ame bubu nkɔ alo agblẽ enu o. Se la ḑe mɔ be ame aḑe si nu woade afɔ sia fomevi ḑo la, navli eḑokui ta faa se la nɔḑawɔwɔ me.

KPEÐODZINYA ÐOÐO 13-LIA

1. *Amesiamе kpɔ mɔ aɖi tsa ayi dukɔ ɖesiaɖe me, anɔ afisiafi si dzroe la, gake amea nakpɔ gbɔ be yemetso dukɔ si me ye le la fe lifowo o.*
2. *Mɔnukpɔkpɔ le amesiamе si be woadzo le efe dukɔ alo dukɔ bubu me eye woate ɲu atrɔ gbɔ va efe dukɔ me.*

KPEÐODZINYA ÐOÐO 14-LIA

1. *Mɔnukpɔkpɔ le amesiamе si, si ava yi dukɔ bubu me la si be woakpɔ sitsofe.*
2. *Womagbe sitsofemɔnu kpɔkpɔ sia nana ame ne eva eme be wole eyome tim ɖe vodada siwo meku ɖe dunyahenyawo ɲu alo esiwo tsi tre ɖe Xexeme Dukɔfofuawo fe ɖoɖowo ɲu o.*

KPEÐODZINYA ÐOÐO 15-LIA

1. *Dumevinyenye fe gomekpɔkpɔ le amesiamе si.*
2. *Womatsɔ akpasesɛ axɔ dukɔmевinyenye le ame aɖeke si o, eye womaxe mɔ na ame aɖeke si di be yeatrɔ azu dukɔ bubu me tɔ la o.*

KPEÐODZINYA ÐOÐO 16-LIA

1. *Mɔnukpɔkpɔ li na ɲutsu kple nyɔnu siwo tsi nyuie ate ɲu aɖe srɔ la si be woadɖe amesi nyo na wo la, ado fome. Dzɔtsofe, dzrovinyenye alo subɔsubɔ manye mɔxenu o. Mɔnukpɔkpɔ sɔsɔe li na wo be woadɖe wo nɔewo. Nenema ke woagate ɲu agbe wo nɔewo hã faa.*
2. *Womazi srɔɖeɖe ɖe ame aɖeke dzi o. Ele be srɔɖeɖe la nanye srɔɖela eveawo fe didi.*
3. *Le dzɔdzɔme nu la, fomee nye gɔmedokpe na amegbetɔfomea, eyata enye dukɔ ɖesiaɖe fe dɔdeasi be woakpɔ fome ɖesiaɖe fe dedienɔɔ fe nyawo gbɔ.*

KPEÐODZINYA ÐOÐO 17-LIA

1. *Mɔnukpɔkpɔ li be nunɔamesi ate ɲu anɔ ame ɖeka si eye woagae ɲu anɔ ame ma kple ame bubuwo si ɖe du.*
2. *Womatsɔ akpasesɛ axɔ ame aɖeke fe nunɔamesi si le esi la o.*

KPEÐODZINYA ÐOÐO 18-LIA

Amesiamе kpɔ mɔ abu tame le eɖokui si le ablɔɖe me, awɔ efe dzitsinya ɲudɔ abe alesi wòlɔ ene eye wòasubɔ le mɔ si dze ɛɲu la nu. Ablɔɖemɔnu sia gɔmee nye be ame aɖe ate ɲu agbe nu ɖa tso efe xɔse gbɔ eye wòagasubɔ nu bubu si wòlɔ faa. Nenema ke wòkpɔ mɔ anɔ eɖokui si ko alo abɔ ha kple ame bubuwo le subɔsubɔhawo me. Afia nu tso nusi wòsubɔna la ɲuti le adzame alo gaglāgbe to mɔ ɖesiaɖe nu mɔxexe manɔmee.

KPEÐODZINYA ÐOÐO 19-LIA

Amesiamе kpɔ mɔ abu tame le eɖokui si eye wòadɖe efe susu agblɔ faa mɔxexe manɔmee. Mɔnukpɔkpɔ sia lɔ susuwɔwɔ le ame ɖokuisi le ablɔɖe me ɖe eme. Esia gɔmee nye be ame aɖeke mekpɔ mɔ ado akplamatsee le wɔna sia me o. Egalɔ mɔnu si wòato ase nya tso ame bubuwo gbɔ kple alesi wòana nyanya ame bubuwo hekpe ɖe susu siwo do go tso nyagbefāɖeɖe ɖesiaɖe fomevi me kaka me. Le wɔna siawo me la, lifowo kura gɔ hã manye mɔxenu o.

KPEÐODZINYA ÐOÐO 20-LIA

1. *Takpekpe kple hadede le ɲutifafa me fe ablɔɖe mɔnukpɔkpɔ, li na amesiamе.*

2. Womazi ame aḑeke dzi be woano habɔɔ aḑe me o.

KPEḐODZINYA ḐOḐO 21-LIA

1. Gomekpɔkpɔ le dukɔmevi ḑesiade si le efe dukɔ fe dziḑuḑunyawo me. Ate ɲu anye eya ɲuto alo ametiatia aḑo wo tefe le akɔdada me.

2. Mɔnukpɔkpɔ li na dukɔmevi ḑesiade sɔsɔe be woakpɔ gome le kpekpeḑeɲu siwo keɲ dziḑuḑu nana dukɔmeviwo katã la xɔxɔ me.

3. Dziḑuḑu ḑesiade fe ɲusẽ fe sɔti le efe dukɔmeviwo sime. Woaḑe ɲusẽ sia afia le xeyixi tɔxewo dzi to ametiakɔdada siwo wowɔna le ḑoḑo nyui me. Le akɔdada siawo me la, dukɔmevi siwo katã dze ada akɔ la, ade nu aḑaka me le adzame alo to akɔdada mɔnu bubu aḑe si dzi woda asi ḑo ɲudɔwɔwɔ me.

KPEḐODZINYA ḐOḐO 22-LIA

Hadomegbenɔɔ kple dedienɔɔ fe gomekpɔkpɔ li na dukɔmevi ḑesiade. Ehiã be dukɔmevi ḑesiade nakpɔ esia ade dzeɔi kɔtɛe to nunyanya tso efe dukɔ la fe ḑekawɔwɔ kadodo kple gbetadukɔwo ɲuti. Nenema ke wogahiãe hã be wòanya nu tso kpekpeḑeɲu siwo efe dukɔ la xɔna tso dukɔ bubuwo gbɔ le ga, hadomegbenɔnya kple dekonunyawo gome hena eya abe dumevi ene kple ehati bubuawo fe bubu kple tutuḑo si le vevie ɲuto la ɲuti.

KPEḐODZINYA ḐOḐO 23-LIA

1. Dɔwɔwɔ fe mɔnukpɔkpɔ li na amesiame faa. Amesiame atia dɔwɔna si nyo nɛ la. Ati efe dɔwɔwɔ fe dzidzemekpɔkpɔ yome eye wòavli amemaxɔmaxɔ ḑe dɔ me ta vevie.

2. Fetu ḑeka fomeviwo xɔxɔ ḑe dɔwɔna ḑeka fomevi ta le afisiafi, fe mɔnukpɔkpɔ li na amesiame, vovototomanɔmee.

3. Fetu nyui xɔxɔ fe mɔnukpɔkpɔ li na amesiame. Esia awɔe be dɔwɔla la nate ɲu akpɔ eya ɲuto, srɔa kple viawo dzi dzidzemetɔe abe alesi wodze amegbetɔ be wòano agbe ɲudzedzekpɔtɔe la ene. Eye ne ehiã kura hã la woado alɔe abe hadomegbenɔɔ fe viḑe ene.

4. Amesiame kpɔ mɔ aḑo dɔwɔlawo fe habɔɔ anyi alo age ḑe ḑesiade si woḑo anyi xoxo la me ḑe efe dzidzemekpɔkpɔ mɔnuwo tavivli ta.

KPEḐODZINYA ḐOḐO 24-LIA

Mɔnukpɔkpɔ li na amesiame si nye dziḑuḑudɔwɔla be woana gbɔḑemee to mɔkeke nanae me le xeyixi tɔxe aḑewo dzi gake woaxe fetu dedi nɛ. Womaḑe ga aḑeke le efe fetu la me ḑe xeyixi siwo me menɔ dɔ me la ta o.

KPEḐODZINYA ḐOḐO 25-LIA

1. Agbenɔɔ dzidzemetɔe fe mɔnukpɔkpɔ li na amesiame bena efe lãme nana sesie, eya ɲuto, srɔa kple viawo nana dedie to nuḑuḑu, nutata, xɔtutu, atikenya, kple kpekpeḑeɲunana bubu fomevi siwo hiã le hadomegbenɔɔ me la xɔxɔ me. Ne dɔwɔna mele ame aḑe si o la, mɔnukpɔkpɔ li nɛ be ne edze dɔ alo zu wɔametɔ, srɔa ku alo wotsi heku amegã alo nyagã loo alo afɔku aḑe dzo ḑe edzi si awɔe be magate ɲu awɔ naneke le eqokui si o hã la, woakpɔ kpekpeḑeɲu.

2. Ele be woatsɔ beléle tɔxe na vinɔwo kple ḑeviwo eye woana kpekpeḑeɲu wo. Ele be woakpɔ ḑevi siwo dzilawo ḑe wo nɔewo ḑe ḑoḑonu hafi dzi wo kple esiwo dzilawo meḑe wo nɔewo ḑe ḑoḑo nyuito nu hafi dzi wo o la dzi vovototomanɔmee.

KPEḐODZINYA ḐOḐO 26-LIA

1. Mɔnukpɔkpɔ li na amesiame be wòaxɔ hehe. Woaxɔ hehe siawo femaxee le gɔmedzesukuwo me. Ele be woazi amewo dzi be woaxɔ gɔmedzesuku fe hehe. Ele be mɔnukpɔkpɔ nana anyi na hehexɔxɔ le aḑaɲudɔwo kple dɔwɔna tɔxewo me. Le sukukɔkɔwo dede gome la, woaḑe mɔ na amesiwo ɲu ɲutete le la be woage ḑe hehexɔfe siawo.

2. Ele be hehenana amewo fe taɔɔdzinu nanye be woatu amegbetɔ ɔesiaɔe ɔo hena efe amezuzu blibo. Ele hã be amegbetɔfomea, fe dzidzemekpɔkpɔ kple efe ablɔɔemenɔɔ fe gɔmedokpe nakpɔ ngɔyi to bubudede gɔmedokpe sia ɔu me. Esia ahe nugɔmesese, dzidodo kple xɔlɔwɔwɔ ade dukɔwo, ghegbɔgbɔwɔ kple xɔseha vovovoawo katã dome. Esia ana be Xexeme Dukɔ Fofuawo fe Habɔɔ fe nuwɔnawo nahe ɔutifafa va xexeame godoo.

3. Dzilawo kpɔ mɔ atia hehe si fomevi wodi be wo viwo naxɔ la faa.

KPEɔODZINYA ɔOɔO 27-LIA

1. Gbesiagbegbenɔɔ fe gomekpɔkpɔ li na amesiame. Esia gɔmee nye bena, mɔnukpɔkpɔ li na amesiame be woakpɔ gome le viɔe siwo hã dona tso dzɔdzɔmenuwo ɔuti nunya kple aɔanudɔwɔnawo me.

2. Mɔnukpɔkpɔ li be woavli ame aɔe fe nutove ta to se ɔudɔwɔwɔ me. Nutove sia ate ɔu anye agbalẽɔɔɔ, hakpakpa alo aɔaɔ nu bubu ɔesiaɔe fomevi si nye ame la fe asinudɔwɔwɔ si ɔuti tɔnyenye le nɛ.

KPEɔODZINYA ɔOɔO 28-LIA

Gomekpɔkpɔ li na amesiame be wɔanɔ efe dukɔ me habɔɔwɔ alo dutahabɔɔ siwo me amewo fe mɔnukpɔkpɔwɔ kple ablɔɔevinyenye fe nyati siwo dzi mieto asii le Kpeɔodzinya sia me la xɔ anyinɔ ɔo blibo.

KPEɔODZINYA ɔOɔO 29-LIA

1. Gomekpɔkpɔ le dukɔ me ngɔyidɔwɔ wɔwɔ mekpɔ dukɔmevi ɔesiaɔe fe ɔkume le afisi efe ablɔɔevinyenye kple amegbetɔnyenye blibo le bɔɔe le.

2. Ele na amesiame be le efe mɔnukpɔkpɔ kple ablɔɔevinyenye ɔuti dɔwɔwɔwɔ me la, wɔanye amesi awɔ ɔe ɔoɔ siwo dzaa dzi sea da asi ɔo la dzi hena sidzedze kple bubudede ame bubuwo fe gomekpɔkpɔwɔ kple ablɔɔemenɔɔ si hea agbe nyui nɔɔ, tomedafa kple dzidzeme sɔ gbɔ fũu vɛ, le ameha siwo dome sɔsɔminasɔe fe wɔnawo fo ke ɔe to nyuie le.

3. Mele be woawɔ mɔnukpɔkpɔ kple ablɔɔevinyenye ɔuti dɔ le mɔnu siwo to vovo tso Xexeme Dukɔ Fofuawo fe taɔɔdzinuwo kple didiwo gbɔ o.

KPEɔODZINYA ɔOɔO 30-LIA

Mele be ame aɔeke naɔe naneke si le Kpeɔodzinya sia me la gɔme abe dukɔ ɔeka aɔe koɔ tɔ wɔnye ene o. Medze be ameha alo ame ɔeka aɔeke natsɔe abe mɔnukpɔkpɔ ene awɔ wɔna aɔe alo aɔe afɔ aɔe si agblẽ nu le gomekpɔkpɔ kple ablɔɔemɔnu siwo woxlẽ fia le Kpeɔodzinya sia me la ɔuti o.